

ΑΙ Ω Δ Α Ι Σ Ο Λ Ο Μ Ω Ν Τ Ο Σ *

(Εἰσαγωγή - Κείμενον - Ἑρμηνεία)

Υ Π Ο

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΤΣΑΚΩΝΑ

Ἑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΩΔΗ 4η

1. Οὐδείς, Θεέ μου, μεταβάλλει τὸν Ἅγιόν Σου Τόπον
2. καὶ δὲν εἶναι (δυνατόν), ὅτι ἄνθρωπος θὰ μετέβαλλεν αὐτὸν
καὶ θὰ μετέφερεν αὐτὸν εἰς ἄλλον τόπον·
διότι αὐτὸς δὲν ἔχει δύναμιν ἐπ' αὐτοῦ.
3. Διότι τὸ ἁγιαστήριόν Σου Σὺ ἔχεις σχεδιάσει,
πρὶν δημιουργήσης τόπους·
4. αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶναι παλαιότερον,
δὲν θὰ μεταβληθῇ ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι νεώτεροι αὐτοῦ.
5. Σὺ ἔδωκας τὴν καρδίαν Σου, Κύριε, εἰς τοὺς πιστούς Σου·
Οὐδέποτε θὰ ἀποτύχης, οὔτε θὰ εἶσαι ἄνευ καρπῶν.
6. Διότι μία ὥρα τῆς πίστεώς Σου
εἶναι πολυτιμότερα ὅλων τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν χρόνων.
7. Διότι τίς εἶναι ἐκεῖνος,
ὅστις θὰ ἐνδυσθῇ τὴν χάριν Σου καὶ θὰ πληρωθῇ;
8. Διότι ἡ σφραγὶς Σου εἶναι γνωστὴ
καὶ τὰ πλάσματά Σου γνωρίζουν αὐτήν
καὶ τὰ πλήθη Σου κατέχουν αὐτήν
καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ Σου ἀρχάγγελοι εἶναι ἐνδεδυμένοι αὐτήν.
9. Σὺ ἔδωκας εἰς ἡμᾶς τὴν κοινωνίαν Σου,
ὄχι διότι εἶχες ἀνάγκην ἡμῶν,
ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην Σοῦ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 416 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

10. Στάξον τὰς δρόσους Σου ἐφ' ἡμᾶς
καὶ ἄνοιξον τὰς πλουσίας πηγὰς Σου,
αἱ ὁποῖαι ἐκχέουσι εἰς ἡμᾶς γάλα καὶ μέλι.
11. Διότι δὲν ὑπάρχει μεταμέλεια εἰς Σέ,
ὥστε νὰ μετανοῆς δι' ὅ,τιδήποτε ἔχεις ὑποσχεθῆ.
12. Καὶ τὸ τέλος ἀπεκαλύφθη ἐνώπιόν Σου·
διότι ὅ,τι ἔδωκας, ἔδωκας αὐτὸ ἐλευθέρως·
13. ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἀποσύρῃς
καὶ νὰ τὰ λάβῃς πίσω·
14. διότι τὸ πᾶν ἔχει ἀποκαλυφθῆ ἔμπροσθέν Σου, ὦ Θεέ,
καὶ ἔχει διαταχθῆ ἐξ ἀρχῆς ἐνώπιόν Σου·
Σὺ δέ, ὦ Θεέ, ἐποίησας τὰ πάντα.
Ἀλληλουῖα.

Στίχ. 1-4. Ἡ ᾠδὴ αὕτη ἀρχεται διὰ τῆς ἐξυμνήσεως τοῦ Ναοῦ, ὡς Ἁγίου Τόπου τοῦ Θεοῦ καὶ ἁγιαστηρίου Του, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζουν δύο τινά: 1) τὸ ἀμετακίνητον καὶ 2) τὸ προαιώνιον τῆς ὑπάρξεώς του. Ὑφίστανται ὁμοῦ διαφωνία μεταξύ τῶν ἐρμηνευτῶν κατὰ πόσον διὰ τῆς ἐκφράσεως «Ὁ Ἁγιὸς Σου Τόπος» ὑπαινίσσεται ὁ Ἰουδαϊκὸς Ναός.

Τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν (Harris, Harnack) δέχονται, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα ὀμιλεῖ περὶ τοῦ Ναοῦ, ὁ δὲ Harris ἐπὶ πλέον ἰσχυρίζεται, ὅτι κατὰ τὴν βιβλικὴν παράδοσιν ὁ Ναός προϋπῆρχε πάσης δημιουργίας, ὡς βεβαίῳ ὁ στίχ. 3. Ἐκ τῆς διαπιστώσεως ταύτης ὁρμώμενοι οἱ Harris καὶ Harnack προσπαθοῦν νὰ προσδιορίσουν τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς τῆς ᾠδῆς. Καὶ ὁ μὲν Harris εἰς τὸν στίχ. 1 εὕρισκει τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦ κλεισίματος τοῦ Ναοῦ εἰς τὴν Λεοντόπολιν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ χρονολογεῖ τὴν ᾠδὴν ὀλίγον μετὰ τὸ 73 μ.Χ. Ὁ δὲ Harnack δέχεται, ὅτι τόσον ὁ Ναός ἐν Λεοντοπόλει, ὅσον καὶ ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναός ὑφίσταντο εἰσέτι κατὰ τὸν χρόνον συγγραφῆς τῆς ᾠδῆς καὶ συνεπῶς αὕτη ἐγράφη πρὸ τοῦ 70 μ.Χ.

Εἰς ἱστορικοὺς ναοὺς ἀναφέρουν τοὺς πρώτους στίχους τῆς ᾠδῆς καὶ οἱ Conybeare καὶ Fries (Bernard, Ἐνθ' ἄν., σ. 50).

Ὁ Bernard (Ἐνθ' ἄν., σ. 49-51), στηριζόμενος εἰς μαρτυρίας ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ εἰς τὸ ἀσύνδετον μεταξύ τῶν στίχ. 1-4 καὶ 5 ἐξ. τῆς ᾠδῆς, ἀναφέρει τοὺς στίχ. περὶ τοῦ Ἁγίου Τόπου καὶ τοῦ ἁγιαστηρίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις προϋπῆρχεν ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ Θεοῦ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Carmignac ἀναφέρει τοὺς στίχ. 1-4 εἰς τὸν Ναόν, ὅστις ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ διὰ παντός. Ἐκ τούτου συνάγει αὐτὸς

ὅτι ἡ ᾿Ωδὴ ἐγράφη πρὸ τοῦ 70 μ.Χ. καὶ κατ'ἀκολουθίαν αἱ ᾿Ωδαὶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον ἐξωκανονικὸν χριστιανικὸν ἔργον, γραφὴν ὑπὸ τινος μέλους τῆς κοινότητος τοῦ Qumran, καταστάντος βραδύτερον μαθητοῦ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (᾿Ενθ' ἄν., σ. 100). Συγχρόνως ὁ C a r m i g n a c ἀναγνωρίζει τὸν συμβολικὸν χαρακτῆρα τῶν ἀναφερομένων ἐνταῦθα καὶ εἰς ἄλλας ᾿Ωδὰς (36:2. 6:8,10) περὶ τοῦ Ναοῦ, ὡς τοῦ ἰδεατοῦ τόπου, ἐν ᾧ δύναται τις νὰ συναντήσῃ τὸν Θεόν, ἤτοι τοῦ ἐνδαιτιήματος τῆς πίστεως (᾿Ενθ' ἄν., σ. 100). Ὁ συμβολισμὸς οὗτος τοῦ Ναοῦ, κατὰ τὸν C a r m i g n a c, ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ κείμενα τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ὡς καὶ εἰς τὴν Κ.Δ., εἰς τὴν ὁποίαν, συμφώνως πρὸς τὸ Ἐβρ. 6:20-7:25, τονίζεται ἡ προτεραιότης τοῦ χριστιανικοῦ ἁγιαστηρίου, ἐναντι τοῦ ἰουδαϊκοῦ, γεγονός, ὅπερ ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ δέχηται ὡς πιθανὴν τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ καὶ συνεπῶς τὴν συγγραφὴν τῆς ᾿Ωδῆς μετὰ τοῦ 70 μ.Χ. καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος, πάλιν ὑπὸ τινος ἐκχριστιανισθέντος μέλους τῆς κοινότητος τοῦ Qumran, διασωθέντος ἐκ τῶν σφαγῶν τῶν ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων (᾿Ενθ' ἄν., σ. 101).

Περὶ τίνος ὅμως ναοῦ ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς; Περὶ τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ ἢ περὶ τοῦ ναοῦ ἐν ἀλληγορικῇ ἐννοίᾳ; Ἡ τονίζει τὸ προαιώνιον τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας; Νομίζομεν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν συγκεκρισμένον τῶν ἐκδοχῶν τούτων. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς συγγραφῆς τῶν ᾿Ωδῶν, τοῦλάχιστον μετὰ τὸ 70 μ.Χ. κατὰ τὴν γνώμην τῶν περισσοτέρων ἐρμηνευτῶν, δέον νὰ ἴδωμεν εἰς τοὺς στίχ. 1-4 ἀναφορὰν τοῦ συγγραφέως εἰς τὸν ἱστορικὸν ναόν. Ἄλλωστε ὑφίσταται ποιά τις διάκρισις μετὰ τοῦ Ἁγίου τόπου (στίχ. 1-2) καὶ τοῦ ἁγιαστηρίου τοῦ Θεοῦ (στίχ. 3-4), ὅπερ ὑπάρχει, καὶ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ βραδυτέρου Ἰουδαϊσμοῦ, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Οἱ δύο πρῶτοι στίχοι ὁμιλοῦν περὶ καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ καὶ μεταφορᾶς αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἐπιφανειακῶς. Οἱ ἄλλοι στίχοι (3-4) ὁμιλοῦν περὶ τοῦ ἀμετακινήτου τοῦ ἁγιαστηρίου τοῦ Θεοῦ, παρὰ τὰς κοσμικὰς μεταβολάς, τὸ ὁποῖον ἁγιαστήριον συμβολίζει τὸν ἰδεατὸν τόπον λατρείας τοῦ Θεοῦ, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἐπόμενος στίχος (5).

Ἡ προσφώνησις δὲ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ «Θεέ μου» μαρτυρεῖ θλίψιν καὶ πόνον τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλωστε καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ, οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ διὰ τοὺς χριστιανούς, οἵτινες ἐλάτρευον τὸν Θεὸν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ὁ ποιητὴς ἀντιπαραβάλλει τὰς δύο καταστάσεις καὶ ἐκ τῆς θλίψεως διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ μεταπηδᾷ εἰς τὴν ἐλπίδα διὰ τοῦ τονισμοῦ τοῦ ἀπαρασαλεύτου καὶ αἰωνίου τοῦ ἁγιαστηρίου τοῦ Κυρίου. Ὁ χειροποίητος ναὸς ὑπόκειται εἰς μεταβολὰς καὶ φθοράν, ἐνῶ ὁ ἀχειροποίητος ναὸς διαφεύγει τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου καὶ μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ἔχων τὴν θέσιν του εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν. Εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην συνηγορεῖ καὶ ὁ στίχ. 4, ἐνθα λέγεται ὅτι «αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶναι παλαιότερον, δὲν θὰ μεταβληθῇ...», ἔστω καὶ ἂν ὁ ναὸς, ὡς οἰκοδόμημα, μεταβάλλεται.

Στίχ. 5. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς τὴν πνευματικὴν σχέσιν Κυρίου-πιστοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ μέσα λατρείας τοῦ Θεοῦ, ὑπάρχει ἡ πνευματικὴ λατρεία, ἣτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου προσφορᾶς τῆς καρδίας του πρὸς τοὺς πιστοὺς. Μιὰ τοιαύτη σχέσις οὐδέποτε ἀποτυγχάνει, οὔτε παραμένει στεῖρα, διότι ἀποτελεῖ ὅ,τι πολυτιμότερον δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἡ παρατήρησις τοῦ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 51), ὅτι οἱ πιστοὶ τοῦ στίχου ἀντιπαραβάλλονται πρὸς τοὺς κατὰ τὸ νόμον, προκειμένου νὰ δικαιώσῃ τὴν ἄποψίν του περὶ τῶν Ῥωδῶν, ὡς βαπτιστικῶν ὑμνων, εἶναι ὀλίγον ἐξεζητημένη.

Στίχ. 6. Ἐν τῷ στίχῳ ἐξαίρεται τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐν πίστει βιωτῆς, ἣτις προσδίδει νόημα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ στίχ. ἀπηχεῖ παλαιοδιαθηκικὴν πνευματικὴν ἀπόλαυσιν ὑπομιμνήσκων τὸν Ψαλμ. 83 (84):11 «ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας» καὶ ἄλλας ἐκφράσεις ἐκθειάζουσας τὴν ζωὴν τῆς πίστεως καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν.

Στίχ. 7. Ἐν τῷ στίχῳ τονίζεται ἡ προστατευτικὴ ἀσπίς, ἣν ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος ἐνδύομενος τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ὁμιλεῖ ὁ ποιητὴς περὶ τῆς χάριτος, ὡς δωρεᾶς τοῦ βαπτίσματος ἢ γενικώτερον ὡς πνευματικοῦ ἐφοδίου ἀποκτωμένου διὰ τῆς προσοικειώσεως τῆς πίστεως; Δὲν ἀποκλείεται ἐνταῦθα νὰ δηλοῦται κυρίως τὸ πρῶτον, χωρὶς νὰ ἀποκλείηται καὶ ἡ δευτέρα ἐκδοχὴ, ὡς βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ ἀκολουθοῦντος στίχου ὁμιλοῦντος περὶ σφραγίδος. Ἡ βαθυτέρα πάντως ἔννοια τοῦ στίχου 7 εἶναι, ὅτι ὁ πιστὸς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου καθίσταται ἄτρωτος ἐναντι πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου εἶναι ὡς δρόσος Ἀερμῶν καὶ οὐχὶ ὡς *mysterium tremendum*, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πληγώσῃ τὸ φορέα της.

Στίχ. 8. Περὶ τίνος σφραγίδος ὁμιλεῖ ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς; Ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 51-52) σαφῶς δέχεται, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς σφραγίδος τοῦ βαπτίσματος, ἣτοι τῆς χάριτος, μεθ' ἧς εἶναι ἐνδεδυμένοι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ ἦν φοβοῦνται οἱ δαίμονες, κατὰ τὴν πατερικὴν διδασκαλίαν. Ἡ χάρις ὅμως δὲν εἶναι μόνον ἀπότοκος τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχάγγελοι δὲν ὑφίστανται, ἀλλὰ γενικῶς ἡ λαμπρότης τῆς θείας παρουσίας καὶ ἡ παροχὴ σωτηρίας διὰ τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ἧς φορεὺς εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, προκειμένου περὶ τῶν ἀνθρώπων (Ἰωάν. 1:16-17). Αὐτὴ ἡ σφραγὶς τῆς χάριτος εἶναι δεδομένη εἰς τὰ πλάσματα καὶ τὰ πλήθη τοῦ Κυρίου, καὶ δι' αὐτῆς ἐσφραγίσθησαν εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως (Ἐφεσ. 4:30. 1:13. Β' Κορ. 1:22).

Στίχ. 9. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ στίχ. ἐπαναλαμβάνει τὸν στίχ. 5, ὁμιλοῦντα περὶ τῆς αὐθορμήτου προσφορᾶς τῆς μετὰ τοῦ Κυρίου κοινωνίας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐκδηλουμένης διὰ τῆς αὐτοαποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χορηγήσεως τῆς ἀγάπης Του πρὸς τὸν κόσμον. Ἡ κοινωνία αὕτη μετὰ τοῦ Θεοῦ δὲν συνιστᾷ μέσον προβολῆς τοῦ Θεοῦ, "Ὅστις εἶναι ἀπροσδεχῆς, ἀλλ' ἀποτελεῖ

οὐσιώδη ἀνάγκην διὰ τὸν ἄνθρωπον. Τὸ ἀπροσδεές εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα ἔχομεν τυπικὴν ἐπανάληψιν, εἰς μυστικὴν γλῶσσαν, τοῦ Πράξ. 17:25.

Στίχ. 10. Ἡ εἰκὼν τῆς δρόσου καὶ τῶν πηγῶν, ὡς μέσων χορηγησεως τῶν δαψιλῶν χαρίτων τοῦ Θεοῦ, εἶναι συνήθης εἰς τὴν Π.Δ., ἐξ ἧς καὶ ἔχει τὴν προέλευσιν ἐνταῦθα (Γεν. 27:28,39. Δευτ. 32:2. Κριτ. 5:4. Ψαλμ. 132(133):3. Ὡσηὲ 14:6. Μιχ. 5:7. Ἡσ. 26:19). Ἡ δρόσος δηλοῖ τὸ ἀπαλὸν καὶ ἤρεμον τῆς καθόδου τῆς θείας χάριτος, ἐνῶ αἱ πηγαὶ δηλοῦν τὸ ἀκένωτον καὶ πλούσιον αὐτῆς (πρβλ. Ὁδὰς 11:13 καὶ 35:1). Τὸ μέλι καὶ γάλα εἶναι στοιχεῖα τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, εἰς ἣν κατόπιν ἀγώνων μεταβιβάζεται, ὡς ὁ παλαιός, οὕτω καὶ ὁ νέος Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 11-14. Εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς τῆς Ὁδῆς ἔχομεν ἐν ἐναλλακτικὸν σχῆμα: ἦτοι οἱ στίχ. 11, 12β, 13 ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἐμμονῆς τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ὑποσχέσεις Του, οἱ δὲ στίχ. 12α, 14 ὁμιλοῦν περὶ τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ διατεταγμένου τῶν πάντων ἐνώπιον τῆς θείας Μεγαλειότητος.

Ὁ στίχ. 11 ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ ἀμεταμελήτου τῶν βουλῶν καὶ ἀποφάσεων τοῦ Θεοῦ, δρῶντος σταθερῶς καὶ μετὰ συνεπειᾶς διὰ μέσου τῆς ἱστορίας. Ἡ ἀθέτησις τῶν ἐπαγγελιῶν εὐρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ εὐθραύστου καὶ εὐμεταβλήτου ἀνθρώπου, ἐνῶ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμεταμέλητα (Ρωμ. 11:29). Τὸ ἀμεταμέλητον τοῦ Θεοῦ προσδιορίζεται ἐκ δύο παραγόντων 1) ἐκ τῆς ἐλευθερίας, μεθ' ἧς Οὗτος χορηγεῖ τὰ πάντα (στίχ. 12β) καὶ 2) ἐκ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, ὄντος συνεποῦς καὶ ἀμετακινήτου εἰς τὰς ὑποσχέσεις του (στίχ. 13).

Οἱ στίχοι 12α, 14α ὁμιλοῦν περὶ τῆς παγνωσης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὑπ' Αὐτοῦ διατάξεως τῶν πάντων ἐξ ὑπαρχῆς. Ὁ Θεὸς ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ἱστορίας, ἐνώπιον δὲ Αὐτοῦ εὐρίσκονται τὰ τε παρελθόντα, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα (Ἐβρ. 4:13). Ἡ πρόγνωσις τῶν πάντων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μαρτυρεῖται ἐν τῇ Κ.Δ. (Ρωμ. 8:29-30. 11:2. Ἐφ. 1:5,11. Α' Πέτρ. 1:20). Συναφῆς δὲ πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην εἶναι καὶ ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ διατεταγμένου τῶν πάντων ἐξ ἀρχῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ στίχ. 14α. Τὰ πάντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων κεῖνται ἐντὸς τοῦ σχεδίου τῆς θείας προνοίας καὶ κατευθύνονται ὑπ' αὐτῆς. Ἀπήχησιν τῆς διδασκαλίας ταύτης δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν εἰς τὸν πρόλογον τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου (1:1-3), εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁμιλίαν τοῦ Παύλου (Πράξ. 17:24-26), εἰς τὰς οὕτω καλουμένας Almighty Formulas τοῦ Παύλου, καὶ δὴ εἰς τὸ Κολ. 1:15-20, ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς πρωτοχριστιανικὰς προεκτάσεις αὐτῶν, ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ τῆς τῶν πάντων διατάξεως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (πρβλ. καὶ πρὸς Διόγν. Ἐπιστ. 7:1-2). Ἡ διάταξις τῶν πάντων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προαιωνίως δύναται νὰ περιλαμβάνῃ καὶ τὴν αἰωνίαν διάταξιν τοῦ Ἀγιασθηρίου τοῦ Θεοῦ, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν ἀρχῇ τῆς Ὁδῆς, ὡς ὑποστη-

ρίζουν οί Wellhausen και Loisy (Bernard, "Ενθ' άν., σ. 53-4). Ούτως ή 'Ωδὴ ἐμφανίζεται ἐνιαία.

Ἡ δὲ αἰτιολόγησις τῶν ἀνωτέρω εὐρίσκεται εἰς τὸν στίχ. 14β, ἐνθα ὁ ποιητὴς βεβαιοῦ: «Σὺ δέ, ὦ Θεέ, ἐποίησας τὰ πάντα». Ὡς δημιουργὸς δὲ τῶν πάντων ὁ Θεὸς εἶναι γνώστης καὶ συντηρητὴς αὐτῶν καὶ διακυβερνᾷ αὐτά.

Ἡ διδασκαλία αὕτη περὶ τῆς τῶν πάντων δημιουργίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ ἐξόχως βιβλικὴν παράδοσιν. Εἶναι δὲ ἐν τεκμήριον περὶ τῆς βιβλικῆς ἐπόψεως τοῦ συγγραφέως τῶν 'Ωδῶν. Ὡς γνωστόν, οἱ Γνωστικοί, ἐκτὸς τοῦ ἀντιϊουδαϊσμοῦ των, ἐδέχοντο, ὅτι ὑφίσταται διαστολή μεταξὺ τοῦ Θεοῦ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς Θεοῦ τῆς σωτηρίας (διαρχία). Ἐνταῦθα ὅμως, κατὰ τὸν πλέον πανηγυρικὸν τρόπον βεβαιοῦται τὸ ταυτόσημον τοῦ Θεοῦ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς σωτηρίας καὶ συνεπῶς τὸ ἐνιαῖον Αὐτοῦ.

Τέλος ὁ στίχος κλείει διὰ τῆς ἐπωδοῦ «Ἀλληλοῦία».

ΩΔΗ 5η

1. Θὰ προσφέρω τὰς εὐχαριστίας μου εἰς Σέ, Κύριε, διότι Σέ ἀγαπῶ¹.
2. Ὡ Ὑψιστε, Σὺ δὲν θὰ μὲ λησμονήσης,
διότι Σὺ εἶσαι ἡ ἐλπίς μου.
3. Δωρεὰν ἔλαβον τὴν χάριν Σου
δι' αὐτῆς θὰ ζήσω.
4. Οἱ διώκται μου θὰ ἔλθουν καὶ δὲν θὰ μὲ ἴδουν.
5. Νέφος σκότους θὰ πέσῃ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν των
καὶ ἄνεμος πυκνοῦ σκότους θὰ τυφλώσῃ αὐτούς.
6. Καὶ δὲν θὰ ἔχουν φῶς νὰ ἴδουν,
ὥστε δὲν θὰ δύνανται νὰ μὲ συλλάβουν.
7. Ἡ βουλή των ἄς γίνῃ ἀδύναμος,
καὶ ὅ,τι πονηρὸν ἔχουν ἐπινοήσει,
ἄς στραφῇ κατὰ τῶν κεφαλῶν των.
8. Διότι αὐτοὶ ἔχουν ἐπινοήσει μίαν βουλήν,
αὐτὴ ὅμως ἀπέτυχεν.
Ἔχουν ἐτοιμασθῆ διὰ νὰ πράξουν τὸ κακὸν
καὶ ἀπεδείχθησαν κενοί.

1. Τὸ κείμενον εἰς τὸ γνωστικὸν ἔργον «Πίστις-Σοφία» ἀντὶ τοῦ «διότι σὲ ἀγαπῶ» ἔχει «διότι εἶσαι ὁ Θεός μου».

9. Διότι ἡ ἐλπίς μου εἶναι εἰς τὸν Κύριον
καὶ δὲν θὰ φοβηθῶ.
Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶναι ἡ σωτηρία μου,
δὲν θὰ φοβηθῶ.
10. Αὐτὸς εἶναι ὡς στέφανος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου
καὶ δὲν θὰ κλονισθῶ.
Ἐκείνη καὶ ἂν τὸ πᾶν σεισθῆ
ἐγὼ θὰ μείνω σταθερός.
11. Καὶ ἐὰν πάντα τὰ ὄρατὰ πράγματα ἀφανιοθοῦν
ἐγὼ δὲν θὰ ἀποθάνω·
διότι ὁ Κύριος εἶναι μετ' ἐμοῦ
καὶ ἐγὼ μετ' Αὐτοῦ.
Ἄλληλοῦϊα.

Καὶ αὕτῃ ἡ ᾠδὴ εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ κοπτικῆς γνωστικῆς συγγραμμάτος «Πίστις-Σοφία», ἐκ τοῦ ὁποίου ὁμοίως ἀπουσιάζουν οἱ στίχοι 10-11 (κεφ. 58). Ἡ ᾠδὴ αὕτη εἶναι λειτουργικὴ καὶ ψαλμικὴ, ὁμοιάζουσα πρὸς τοὺς ψαλμοὺς τῆς Π.Δ. τοὺς ὄντας εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν. Βεβαίως ὁ χαρακτήρ της εἶναι ἀτομικός, δὲν ἀποκλείεται ὁμοίως δι' αὐτῆς νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν Κύριον ὀλόκληρος ἢ πιστεύουσα κοινότης, ὡς συμβαίνει μὲ πολλοὺς ψαλμοὺς.

Στίχ. 1. Ὁ πιστὸς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του εἰς τὸν Κύριον, Ὁν ἀγαπᾷ. Οὕτως ἡ ἐσωτερικὴ σχέσις πιστοῦ-Κυρίου, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, ζητεῖ τὴν ἐκφρασίαν της εἰς τὴν λατρευτικὴν εὐχαριστήριον ζωὴν. Ἡ ἀγάπη αὕτη τοῦ πιστοῦ εἶναι ἀνταπόκρισις εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου, ἐκδηλωθεῖσαν πρῶτην καὶ ποικιλοτρόπως (ᾠδὴ 3:2). Περὶ τῆς ἀγάπης ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ ἐπανειλημμένως (ᾠδὴ 8:2, 14, 23. 11:2. 12:11, 16:4. 18:1. 23:3).

Στίχ. 2. Ἡ εὐχαριστία τοῦ πρώτου στίχου ἀκολουθεῖται ὑπὸ διαβεβαιώσεώς τινος τοῦ ποιητοῦ, ὅτι ὁ Ἰψιστος δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ, ἐφ' ὅσον εἰς Αὐτὸν ὁ πιστὸς ἔχει ἀποθέσει πᾶσαν τὴν ἐλπίδα του (πρβλ. στίχ. 9). Ἡ πίστις τοῦ πιστοῦ εἰς τὸν Κύριον, ἐκδηλουμένη δι' ἀγάπης πρὸς Αὐτὸν καὶ ἐλπίδος, ἀποτελεῖ τὴν τριάδα τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν (Α' Κορ. 13:13. Α'. Θεσ. 1:3).

Στίχ. 3. Ὁ ποιητὴς ὁμολογεῖ πάλιν τὴν δωρεὰν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν τοῦ Κυρίου, δι' ἧς θὰ ζήσῃ. Περὶ χάριτος γίνεται λόγος πολλάκις εἰς τὰς ᾠδὰς (4:7. 9:5. 11:1. 15:8. 20:7. 21:1. 23:2. 25:4. 33:1. 34:6), χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ, ὅτι ὑπαινίσσεται δι' αὐτῆς μόνον ἢ διὰ τοῦ βαπτίσματος χορηγούμενη χάρις, ὡς συνεχῶς ὑποστηρίζει ὁ Bernard.

Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι περιγράφουν τὴν πανοπλίαν, τὴν πνευματικὴν, τοῦ πιστοῦ, ὅστις οὐ πέποιθεν ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. Ἡ πνευματικὴ αὕτη περιχαράκωσις εἶναι τὸ μόνον ἐφόδιον διὰ τὸν πιστόν, ὅστις εἰς τὰς δυσκόλους τοῦ βίου στιγμὰς κατέχει αὐτὴν ὡς ἄγκυραν ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν (Ἐβρ. 6:19).

Στίχ. 4-8. Καὶ τοιαύτη δύσκολος στιγμή φαίνεται νὰ ἔχη ἐπιστῆ δι' αὐτόν, ἐφ' ὅσον ὅλη ἡ υπόλοιπος Ῥδὴ ὁμιλεῖ περὶ διωκτῶν καὶ ἀνθρώπων βουλευομένων κακὰ κατ' αὐτοῦ. Πρόκειται ὅμως περὶ ἀμέσου κινδύνου ἢ περὶ σχήματος λόγου, περὶ ἀπειλῆς δηλονότι καταδοκούσης εἰς πᾶσαν πνευματικὴν εὐφορίαν; Μᾶλλον πρόκειται περὶ ἀμέσου κινδύνου, ἐφ' ὅσον ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ περὶ διωκτῶν καὶ περὶ ἐτοιμασίας αὐτῶν νὰ πράξουν τὸ κακὸν (στίχ. 8). Δὲν ἀποκλείεται ἐνταῦθα νὰ ὑπαινίσσωνται διωγμοί, γνωστοὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνος.

Ἄλλοι στίχ. 4 ὁμιλεῖ περὶ ἐπερχομένων διωκτῶν, οἵτινες ὅμως δὲν θὰ ἴδουν τὸν πιστόν διὰ νὰ τὸν συλλάβουν. Εἰς τὸν στίχ. 5 δικαιολογεῖ τὴν ἐν στίχ. 4 ἐκφρασθεῖσαν πεποίθησίν του. Νέφος σκότους θὰ καλύπτῃ τοὺς διώκτας καὶ θὰ σκοτισθοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ των, ὥστε νὰ μὴ δύνανται, κατὰ τὸν στίχ. 5, νὰ συλλάβουν τὸν πιστόν.

Οἱ στίχ. 5,6 ἀποτελοῦν ἀ ν τ ι θ ε τ ι κ ὸ ν π α ρ α λ λ η λ ι σ μ ὸ ν.

Στίχ. 7. Ὁ ποιητὴς δέεται τοῦ Κυρίου, ὅπως ἡ βουλή τῶν κατ' αὐτοῦ σκεπτομένων κακὰ καταστῆ ἀδύναμος καὶ ἀνίσχυρος καὶ ὅπως στραφῇ ἐναντίον των πᾶν ὅ,τι πονηρὸν κατ' αὐτοῦ ἐμελέτησαν. Ἡ εὐχὴ τοῦ ποιητοῦ (ἀς στραφῇ κατὰ τῶν κεφαλῶν των) ἐνθυμίζει παλαιοδιαθηκικὴν τοιαύτην (πρβλ. καὶ Πράξ. 18:6. Ρωμ. 12:20).

Στίχ. 8. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ποιητοῦ ἔχουν ἐπινοήσει βουλήν πονηράν, ἣτις ὅμως ἀπέτυχεν. Φαίνεται, ὅτι αἱ προσβολαὶ τῶν διωκτῶν ἔχουν ἐπαναληφθῆ, πλὴν ὅμως ἀκάρπως. Ἡ δὲ βουλή των εἶναι ἀβάσιμος καὶ κακὴ καὶ ὡς τοιαύτη πίπτει εἰς τὸ κενόν (πρβλ. Ψαλμ. 2:1).

Στίχ. 9. Ὁ στίχος ἀποτελεῖ σ υ ν ω ν υ μ ι κ ὸ ν π α ρ α λ λ η λ ι σ μ ὸ ν. Μετὰ τὴν ἐπίθεσίν του κατὰ τῶν διωκτῶν ὁ ποιητὴς ἐπανερχεται εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς Ῥδῆς πίστιν του περὶ τῆς σωτηρίας του, διότι ὁ Κύριος εἶναι ἐλπίς του καὶ σωτηρία του, καὶ διὰ τοῦτο οὐδόλως πτοεῖται. Ἡ σωτηρία τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἐ ν δ ο κ ο σ μ ι κ ῆ καὶ ἡ θ ι κ ῆ καὶ οὐχὶ ἐξωκοσμικὴ, ὡς ἐπρέσβευον οἱ Γνωστικοί. Δὲν εἶναι σωτηρία-ἄρσις ἐκ τοῦ κόσμου τῆς φθορᾶς, ἀλλὰ τήρησις ἐκ τοῦ πονηροῦ, τοῦ μηχανευομένου κατὰ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς πίστεως.

Στίχ. 10. Εἰς τὸν στίχ. αὐτόν ὁ ποιητὴς χρησιμοποιοεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ στεφάνου, ὡς εἰς τὴν 1ην Ῥδὴν, πρὸς παράστασιν τῆς θείας παρουσίας, ἣτις καθιστᾷ αὐτόν ἀλλόνητον καὶ ἀμετακίνητον ἐν μέσῳ ἑνὸς κόσμου, ὑποκειμένου εἰς ἀφανισμόν. Οὐδὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κλονίσῃ τὸν πιστόν καὶ νὰ παρα-

σύρη αὐτὸν εἰς τὴν δίνην τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀπελπισίας (πρβλ. Ρωμ. 8:35-39).

Στίχ. 11. Τὴν αὐτὴν πεποιθήσιν, ὡς ἐν στίχ. 10β, ἐκφράζει ὁ ποιητὴς καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον τοῦ παρόντος στίχου. Ἡ βεβαιότης τοῦ ποιητοῦ περὶ τῆς διασώσεώς του εἶναι τόσον σταθερὰ καὶ ἀκλόνητος, ὥστε νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἄτρωτον, ἔστω καὶ ἂν πάντα τὰ ὄρατὰ ἀφανισθοῦν, καὶ ἀθάνατον (πρβλ. Ὁδὴ 3:10). Ὁ στίχ. ὑπενθυμίζει τὸν Ψαλ. 101(102):26-29 (πρβλ. Ἐβρ. 1:10-12). Ἡ διάκρισις τοῦ ποιητοῦ εἰς ὀ ρ α τ ἄ καὶ εἰς ἄ ὀ ρ α τ α ἀπαντᾷ εἰς τὸν Παῦλον (Κολ. 1:16), ἅτινα οὗτος προσδιορίζει ἀκριβέστερον ὡς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς (πρβλ. Πρὸς Διόγνητον Ἐπιστ. 7:2). Τέλος δὲ ἐν στίχ. 11β δικαιολογεῖται ἡ πεποίθησις τοῦ ποιητοῦ. Ἡ διάσωσις του εἶναι καρπὸς τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας καὶ ἐνώσεως διὰ τῆς ἀγάπης.

Ἡ ὄλη Ὁδὴ κλείει διὰ τοῦ «Ἀλληλοῦτα».

ΩΔΗ 6η

1. Ὡς ἡ χεὶρ κινεῖται ἐπὶ τῆς φόρμιγγος καὶ αἱ χορδαὶ ὀμιλοῦν,
2. οὕτως ὀμιλεῖ εἰς τὰ μέλη μου τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου,
καὶ ἐγὼ ὀμιλῶ (παρακινούμενος) ὑπὸ τῆς ἀγάπης Του.
3. Διότι αὐτὸ (τὸ πνεῦμα) καταστρέφει πᾶν ὄ,τι εἶναι ξένον,
καὶ πᾶν (τὸ μένον) εἶναι τοῦ Κυρίου.
4. Διότι οὕτως ἦσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ θὰ εἶναι μέχρι τέλους,
ὥστε οὐδὲν θὰ ἦτο ἀντιμέτωπὸν Του
καὶ οὐδὲν θὰ ὄρθοῦτο ἐναντίον Του.
5. Ὁ Κύριος ἔχει πολλαπλασιάσει τὴν γνῶσιν περὶ τοῦ Ἐαυτοῦ Του
καὶ ζηλοτύπως (ἐνδιαφέρεται), ὥστε νὰ καταστοῦν γνωστὰ αὐτὰ τὰ
πράγματα,
τὰ ὁποῖα διὰ τῆς χάριτός Του μᾶς ἔχουν δοθῆ.
6. Καὶ τὸν ἔπαινον τοῦ ὀνόματός Του μᾶς ἔδωκε
τὰ πνεύματά μας ἐγκωμιάζουν τὸ ἅγιόν Του Πνεῦμα.
7. Διότι ἐξεχύθη ἐν ῥεῦμα καὶ ἔγινε ποταμὸς, μέγας καὶ εὐρύς·
8. διότι αὐτὸ (τὸ ῥεῦμα) ἐπλημμύρησε καὶ ἔθραυσε τὸ πᾶν
καὶ αὐτὸ ἔφθασεν εἰς τὸν Ναόν.

9. Καὶ οἱ ἀναχαιτισταὶ ἐκ τῶν νύϊων τῶν ἀνθρώπων
δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναχαιτίσουν αὐτό,
οὔτε τὰ τεχνάσματα ἐκεῖνων, τῶν ὁποίων ἔργον εἶναι
νὰ ἀναχαιτίζουν τὰ ὕδατα.
10. Διότι αὐτὸ ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὅλης τῆς γῆς
καὶ ἐπλήρωσε τὸ πᾶν·
καὶ πάντες οἱ διψῶντες ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαβον καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ.
11. Καὶ ἡ δάψα ὑπεχώρησε καὶ ἔσβησε·
διότι τὸ πόμα ἐδόθη παρὰ τοῦ Ὑψίστου.
12. Εὐλόγημένοι λοιπὸν εἶναι οἱ ὑπηρετοῦντες αὐτὸ τὸ πόμα,
οἱ ὅποιοι εἶναι ἐμπειστευμένοι μὲ αὐτὸ τὸ ὕδωρ Του (Κυρίου).
13. Αὐτοὶ ἔχουν καταπραῦνει τὰ ξηρὰ χεῖλη
καὶ τὴν μαρανθεῖσαν θέλησιν ἔχουν ζωογονήσει.
14. Καὶ τὰς ψυχάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἀποχωρισθοῦν,
αὐτοὶ (οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ ὕδατος) τὰς ἐξήρπασαν ἐκ τοῦ θανάτου.
15. Καὶ τὰ πεπτωκότα μέλη
αὐτοὶ ἐνεδυνάμωσαν καὶ ἔστησαν ὀρθια.
16. Αὐτοὶ ἔδωσαν δύναμιν (εἰς αὐτὰ) διὰ νὰ ἔλθουν,
καὶ φῶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των.
17. Διότι πάντες ἐγνώριζον αὐτοὺς ἐν τῷ Κυρίῳ
καὶ αὐτοὶ ἐξῆσαν πλησίον τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς διὰ παντός.
Ἀλληλοῦϊα.

Καὶ ἡ Ὁδὴ αὐτή, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος της, εὑρέθη εἰς τὸ ἔργον «Πίστις-Σοφία» (κεφ. 65).

Τὸ κύριον θέμα τῆς Ὁδῆς εἶναι ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν περὶ Αὐτὸν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἔχουν δοθῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ γνῶσις αὕτη τοῦ Θεοῦ παραβάλλεται πρὸς ποταμόν, μέγαν καὶ εὐρύν, μὲ ὄρμην ἀσυνήθη, τὸν ὅποιον οὐδὲν δύναται νὰ ἀναχαιτίσῃ. Τὰ νάματα τοῦ ποταμοῦ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ εἶναι σωστικὰ καὶ κορέννουν διψασμένας ψυχὰς καὶ ζωογονοῦν τοὺς ἔτοιμοθανάτους πνευματικῶς. Ἡ Ὁδὴ εἶναι ὑψίστης σημασίας, διότι ὁμιλεῖ περὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐπεκαλοῦντο καὶ τὰ διάφορα γνωστικὰ συστήματα πρὸς ἐπικράτησίν των. Ἡ γνῶσις ὅμως, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ ποιητής, εἶναι διάφορος τῆς γνώσεως τῶν Γνωστικῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς μυθώδεις καὶ φαντασιώδεις τῶν Γνωστικῶν ἐπινοίας.

Στίχ. 1. Ἐν ἀρχῇ τῆς ὾δῆς ὁ ποιητῆς λαμβάνει τὴν εἰκόνα ἐκ τῆς φόρμιγγος, ἡ ὁποία πληττομένη ὑπὸ χειρὸς κάμνει τὰς χορδὰς τῆς νὰ ὀμιλοῦν καὶ νὰ ἀποδίδουν φθόγγους καὶ μουσικὴν. Ἡ χρῆσις μουσικῶν ὀργάνων κατὰ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀφθονος ἐν τῇ Π.Δ., ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν χριστιανικὴν περίοδον, ἰδίᾳ τὸν 2ον μ.Χ. αἰῶνα καὶ δὴ εἰς τὴν Συρίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὥστε νὰ μὴ εὐσταθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς τινῶν, ὅτι μόνον οἱ Μοντανισταὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὴν φόρμιγγα καὶ συνεπῶς ὁ ὕμνος αὐτὸς ἐμφανίζει μοντανιστικὴν χροιάν (πρβλ. Bernard, "Ἐνθ' ἀν., σ. 56).

Στίχ. 2. Καθ' ὃν τρόπον λοιπὸν αἱ χορδαὶ τῆς φόρμιγγος ἀναδίδουν φωνήν, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ὀμιλεῖ εἰς τὰ μέλη τοῦ πιστοῦ, ὅστις ἐν συνεχείᾳ ὀμιλεῖ, παρακινούμενος ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης. Ὁ πιστὸς εἶναι πνευματοφόρος καὶ ἡ ὀμιλία του ἔχει τὴν σφραγίδα τοῦ Θεοῦ δώρου. Ἄρα ὁ λόγος του ἔχει κύρος καὶ αὐθεντικότητα. Ὁ πνευματοφόρος ἄνθρωπος λαλεῖ σοφίαν οὐ τοῦ κόσμου τούτου, ἀποφθέγγεται ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἐν πνεύματι ἀνακαινισθείσης καρδίας του, ἐν ἧ δὲν ἐμφωλεύει τι τὸ ξένον καὶ μισρόν, ὡς βεβαιοῖ ὁ ἐπόμενος στίχος.

Στίχ. 3. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ καθορίζεται ὁ ῥόλος καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἢ τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου. Ἡ δρόσος τοῦ Πνεύματος, ὡς πῦρ καταναλίσκον, ἐκρίζοι πᾶν τὸ ξένον καὶ ὀθνεῖον, πάντα σαπρὸν λόγον καὶ διαθέσεις ἀμαρτωλὰς καὶ μεταποιεῖ τὸν πιστὸν εἰς δοχεῖον τῆς θείας χάριτος, φέροντα τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος («ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ») (Ἐφεσ. 5:9 πρβλ. 4:29-31. Κολ. 3:8).

Στίχ. 4. Ὁ ποιητῆς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ στίχ. 3. Δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς σωτηριῶδους ἐπεμβάσεως τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου μαρτυρεῖται ἡ δραστικὴ τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἀντίσταται, ἀλλὰ τὰ πάντα ὑποχωροῦν καὶ ἀφανίζονται. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ τοῦ νέου Ἰσραήλ, βεβαιοῖ τοῦ λόγου τὸ ἀληθές. Προφῆται, Ἀπόστολοι, μεγάλοι προσωπικότητες τῆς θείας ἱστορίας κατευθύνονται καὶ μεγαλουργοῦν ὑπὸ τὴν ποδηγεσίαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου. Παραλλήλως δὲ ἀμαρτωλοὶ καὶ δίκαιοι, δειλοὶ καὶ ἄτολμοι, ἔθνη πὰ μὴ εἰδότα Θεόν, διὰ τῆς θερμουργοῦ δυνάμεως τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου καθίστανται εὐθαρσεῖς ὁμολογηταὶ τοῦ Θεοῦ θελήματος καὶ διαγγελεῖς μιᾶς νέας ζωῆς, τῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου. Ὁ ποιητῆς ἐνταῦθα φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ διαζωγραφεῖ, κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν, τὴν μεγαλειώδη πορείαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον («ἔπου θέλει πνεῖ») (Ἰωάν. 3:8).

Στίχ. 5. Ὁ στίχ. ἀναφέρεται εἰς τὴν αὐτοαποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συγκεκριμένῃ ζωῇ ἐκάστου ἀτόμου. Ὁ Θεὸς μετὰ ζήλου πολλοῦ ἐνδιαφέρεται νὰ καταστοῦν γνωστὰ εἰς εὐρύτερα στρώματα ἀνθρώπων πάντα ὅσα διὰ τῆς χάριτός Του ἔχουν δοθῆ. Περὶ τῆς γνώσεως τοῦ

Θεοῦ ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ ἐπανειλημμένως εἰς τὰς ᾿Ωδὰς (7:4,24. 8:13. 11:4. 12:3. 15:5. 23:4). Ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 56) θεωρεῖ αὐτὴν τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τῆς κατηχήσεως τῶν προσερχομένων εἰς τὸ Βάπτισμα, ὥστε οὗτοι νὰ καταστοῦν πεφωτισμένοι. Ἡ τοιαύτη ὁμολογία ἐκδοχῆ περιορίζει τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ ἐν συγκεκριμένῃ ἐποχῇ, ἐνῶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν στόχον τῆς θείας δράσεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ πολλὰ μέσα χρησιμοποιοῦνται πρὸς κοινοποίησιν αὐτῆς. Βεβαίως ἐν τῇ χριστιανικῇ περιόδῳ ἐπολλαπλασιάσθη ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ αὐθεντικὴ ἀποκάλυψις αὐτῆς ἐγένετο, ἀλλ' αὕτη δὲν συνεδυσάσθη πάντοτε μετὰ τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Φορέως τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, "Ὅστις ἐγνώρισεν ἡμῖν τὸν Πατέρα. Ἀλλὰ καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους ὁ Θεὸς «οὐκ ἀμάρτυρον αὐτὸν ἀφῆκεν...» (Πράξ. 14:17). Οὕτω δὲ διασφαλίζεται τὸ ἐνιαῖον τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

Τὸ ζηλοτύπως ἐκδηλούμενον ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ, ὅπως καταστοῦν γνωστὰ τὰ διὰ τῆς χάριτός Του δοθέντα, ἐνθυμίζει τὴν περὶ Θεοῦ διδασκαλίαν τῆς Π.Δ., "Ὅστις ζηλοτύπως ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν τήρησιν τῆς Διαθήκης. Περὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν περὶ Αὐτὸν μαρτυρεῖ πολλάκις ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἐννοοῦσα τὴν κατανόησιν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως καὶ τὴν διὰ τῆς κατανόησεως ταύτης βίωσιν αὐτῆς. Ὁ ὅρος «γνώσις» σκανδαλωδῶς ἀπουσιάζει ἐκ τοῦ Ἰωάννου, ἀπαντᾷ ὁμῶς εἰς τὸν Παῦλον καὶ εἰς ἄλλα τῆς Κ.Δ. βιβλία, ἅπαξ δὲ εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως, (Λουκ. 1:77. 11:52. Ρωμ. 2:20. 11:33. 15:14. Ἀ' Κορ. 1:5. 8:1,7,10,11. 12:8. 13:2,8. 14:6. Β' Κορ. 2:14. 4:6. 6:6. 8:7. 10:5. 11:6. Ἐφεσ. 3:19. Φιλιπ. 3:8. Κολ. 2:3. Ἀ' Τιμ. 6:20. Ἀ' Πέτρ. 3:7. Β' Πέτρ. 1:5,6. 3:18. Ἀποκ. 3:9). Ἐν τῷ Παύλῳ, ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος, «ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφου» (Κολ. 2:3). Τὸ ρῆμα ὁμῶς «γινώσκειν» ἀπαντᾷ πλειστάκις καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην ὑπὸ διαφόρους ἐννοίας καὶ δὴ ὑπὸ τὴν ἑννοίαν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς τοῦ μόνου εἰδότης τὸν Πατέρα (Ἰωάν. 8:32. 16:3. 17:3,25. Ἀ' Ἰωάν. 2:13,14. 4:6,7,8), καὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γνώσεως καὶ ἀποδοχῆς τῆς ἀληθείας, ἥτοι τοῦ Θεοῦ. Πρὸς αὐτὴν τὴν γνῶσιν ἀντιπαρβάλλεται ὑπὸ τοῦ Παύλου ἡ ψευδώνυμος γνῶσις (Ἀ' Τιμ. 6:20), ἥτις ἐξετραπή εἰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις καὶ ἥτις ἠστοχῆσε περὶ τὴν πίστιν (Ἀ' Τιμ. 6:21). Ἡ ψευδώνυμος γνῶσις, ἥτις εἰς τὸν 2ον μ.Χ. αἰῶνα ἀνεπτύχθη εἰς σύστημα, ἀποτελεῖ συγκρητισμοῦ φαινόμενον, πλήρες μυθωδῶν ἰδεῶν, ἐχουσῶν τὰς ρίζας τῶν εἰς τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ ρεύματα τῆς ἀρχαίας καὶ ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς.

Ἡ γνῶσις, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα, εἶναι ὁ κανὼν βίου καὶ ἀρετῆς καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς θείας χάριτι παράσχεθεις τοῖς ἀνθρώποις Ἀποκαλύψεως.

Στίχ. 6. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἐπαίνου τοῦ ὀνόματος τοῦ

Κυρίου. Ἡ θεολογικὴ σημασία τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἔχει τὰς ρίζας τῆς εἰς τὴν Π.Δ., ἐν τοῖς βραδυτέροις βιβλίοις τῆς ὁποίας γίνεται λόγος περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ὡς ὑποκαταστάτου τῆς θείας παρουσίας (Ἰωήλ 3:5 Ψαλμ. 109(110):9)². Ἡ θεολογικὴ σπουδαιότης τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Κυρίου διήκει δι' ὅλης τῆς Κ.Δ. (Ρωμ. 10:13. Πράξ. 2:21. 9:14. 22:16. Α' Κορ. 1:2.6:11. Β' Θεσσ. 1:12. Κολ. 3:17. Φιλιπ. 2:9. Ἰακώβ. 2:7. Ἀποκ. 11:18. 15:4. Α' Ἰωάν. 5:13). Καὶ εἰς τοὺς Ἀποστολικούς πατέρας ἡ θεολογικὴ σπουδαιότης τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ τονίζεται (Ποιμ. τοῦ Ἐρμᾶ, Παραβ. 9, 14:5. Α' Κλήμ. 59:3).

Τὸ ββ ὁμιλεῖ περὶ πνευματικῆς λατρείας. Τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐγκωμιάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων πνευμάτων. Τὸ ἡμιστίχιον ὁμοιάζει πρὸς τὸ Ἰωάν. 4:23-24, ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ρωμ. 1:9. 8:5,16. Α' Κορ. 14:2, 14,15. Γαλ. 5:16,25. Φιλιπ. 3:3).

Στίχ. 7. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου ὁ ποιητὴς παραβάλλει τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς ποταμὸν, μέγαν καὶ εὐρύν, ὅστις ἀρχικῶς ἦτο ρεῦμα καὶ ὀλον ἐν ἠῶξανεν, ὥστε,

Στίχ. 8. κατέστη μέγας ποταμός, πλημμυρήσας καὶ συμπαράσφρας τὰ πάντα, φθάσας δὲ μέχρι καὶ τοῦ Ναοῦ.

Οἱ στίχοι 7-8 εἶναι δύσκολοι εἰς ἐρμηνείαν. Ὁ Bernard ("Ἐνθ' ἄν., σ. 56-57) ὁμιλεῖ περὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Βαπτίσματος, συσχετίζων τὸν ποταμὸν πρὸς τὸ Ἰεζεκ. 47:12. Κατ' αὐτόν, οὕτως ἐκλαμβάνουν τοὺς στίχ. καὶ τινες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ καθηγητὴς Π. Χ ρ ή σ τ ο υ τονίζει, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ἐν τῇ ῥοῇ του θά καταστρέψῃ πᾶν τὸ μὴ χριστιανικόν, ἐτι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος ("Ἐνθ' ἄν., σ. 65). "Ἄρα ὁ χαρακτήρ τῶν στίχ. εἶναι ἀντιϊουδαϊκός. Τούναντίον οἱ Harris καὶ Harnack (Bernard, "Ἐνθ' ἄν., σ. 57) ἐν τοῖς στίχ. τούτοις βλέπουν τὸν ἰουδαϊσμόν τοῦ συγγραφέως.

Ἡ παραβολὴ ὅμως τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ὕδατα καὶ ποταμὸν εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς Κ.Δ. καὶ δὴ τοῦ Ἰωάννου (4:14. 7:37-39), ὑπενθυμίζουσα τὸ Ἦσ. 55:1 ἐξ. 12:3. 58:11 καὶ Παροιμ. 8:4, ἐνθα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου παραβάλλεται πρὸς ποταμὸν καὶ ὕδωρ. Ἡ σημασία τῶν στίχ. 7-8 εἶναι καθαρῶς ἰωάννεις, διότι ἐν αὐτοῖς γίνεται λόγος περὶ πνευματικοῦ καὶ ζῶντος ὕδατος, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ συγγραφεὺς ἐπανειλημμένως ὁμιλεῖ εἰς τὰς ὼδὰς (30:1 ἐξ.)

Εἰς τοῦτο συνηγοροῦν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες στίχοι, ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ ὕδατος, πληρώσαντος τὴν γῆν καὶ κορέσαντος τὴν δίψαν τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀρουμένων. Ἡ γνῶσις, λοιπόν, τοῦ Θεοῦ ὡς ποταμὸς ἐξαπλοῦται καὶ ὑπο-

2. W. V. Arndt - F. W. Gingrich, A Greek-English Lexicon of the N.T. and Other Early Christian Literature (Chicago, 1957), σ. 574-7.

καθιστᾷ πᾶν τὸ ἐκπροσωποῦν τὸν ἀρχαῖον Ἰσραήλ, μὴδὲ τοῦ Ναοῦ ἐξαιρουμένου.

Στίχ. 9. Εἰς τὴν πορείαν ὅμως αὐτὴν τοῦ ποταμοῦ ἀντιδροῦν οἱ ἀναχαιτισταὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, οἵτινες διὰ ποικίλων τεχνασμάτων ζητοῦν νὰ ἀναχαιτίσουν τὴν μεγαλειώδη, ἤρεμον καὶ σωστικὴν πορείαν τῶν ὑδάτων τῆς θείας ζωῆς. Αἱ προσπάθειαι τῶν ὅμως ἀπέβησαν, ἀποβαίνουν καὶ θὰ καθίσταται καὶ εἰς τὸ μέλλον μάταιαι, διότι ὁ ποταμὸς εἶναι Θεοῦ ἔργον καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἔργου ὄλων ἐκείνων, οἵτινες πάντα ἡγήσαντο σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσωσι, καὶ ὑπέβαλον ἑαυτοὺς ἐν κινδύνοις περισσοτέρους, ἐν φυλακαῖς κ.λ.π., ὅπως ἐδραιώσουν τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ καταστήσουν αὐτὸ ἀγλαόκαρπον. Ματαιοπονοῦν λοιπὸν πάντες οἱ μηχανευόμενοι πονηρὰ καὶ τιθέντες προσκόμματα εἰς τὴν πορείαν τοῦ Εὐαγγελίου.

Στίχ. 10. Τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ πεπλήρωκεν ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ διεπέρασε τὸ πᾶν. Καὶ πάντες οἱ διψῶντες καὶ ζητοῦντες αὐτὸ ἔλαβον καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ. Ἐνταῦθα πιθανὸν ὁ ποιητὴς νὰ εἶναι ὑπερβολικός, ἐφ' ὅσον τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἦτο γνωστὸν εἰς πάντα τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Ὁ στίχ. 10β ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν τοῦ συγγραφέως περὶ τῆς ἀδιακόπου πορείας τοῦ ποταμοῦ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς κοινοποιήσεως τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 11. Καρπὸς τῆς τριαύτης πόσεως εἶναι ὁ κορεσμὸς τῆς δίψης καὶ ἡ ἐξαφάνισις αὐτῆς. Εἰς τὸν 11β ὁ ποιητὴς ἐπεξηγεῖ τὴν μεταβολὴν ταύτην, ἀποδίδων αὐτὴν εἰς τὸ θεόδοτον δῶρον τῆς γνώσεως τοῦ Ὑψίστου. Οὐδὲν ὀρθοῦται εἰς τὴν βουλήν τοῦ Κυρίου, ἥτις μεταβάλλει τὰ πάντα καὶ γαληνεύει τοὺς διψῶντας διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ στίχ. ὑπενθυμίζει τὸν 4ον Μακαρισμὸν (Ματθ. 5:6), καθ' ὃν πάντες οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην χορτασθήσονται καὶ ἐμπλησθήσονται.

Στίχ. 12. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου καὶ ἐξῆς μακαρίζονται οἱ ὑπηρέται τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ἐμπειστημενοὶ μὲ τὸ ὕδωρ αὐτὸ τοῦ Κυρίου. Τὸ ἔργον «Πίστις-Σοφία» χρησιμοποιοεῖ τὸν ἕρον «διάκονοι» εἰς τὴν θέσιν τοῦ «ὑπηρετούντες», αὐτὸ ὅμως οὐδόλως ἐννοεῖ τὴν τάξιν τῶν διακόνων, οἵτινες, κατὰ τὸν *Bernard* (Ἐνθ' ἄν., σ. 58-9) ἐτέλουν τὸ Βάπτισμα. Τοῦτο θὰ ἀποτελεῖ πρόκλησιν ἔναντι τῶν ἄλλων ἱερατικῶν βαθμῶν καὶ θὰ περιώριζε τὴν ὅλην πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ὁδῆς. Νομίζομεν, ὅτι οἱ ὀρίζοντες τοῦ συγγραφέως εἶναι εὐρύτεροι μιᾶς βαπτιστικῆς τελετῆς.

Στίχ. 13. Ὁ στίχ. περιγράφει τὰ ἀποτελέσματα τοῦ θείου πόματος. Τὰ ξηρὰ χεῖλη ἔχουν δροσισθῆ καὶ ἡ μαρανθεῖσα θέλησις τῶν πιστῶν ἔχει ζωογονηθῆ.

Στίχ. 14. Αἱ δὲ ψυχαὶ τῶν πινόντων ἀφηρπάγησαν ἐκ τοῦ θανάτου, τούτου νοουμένου ὡς πνευματικοῦ καὶ οὐχὶ σωματικοῦ.

Στίχ. 15. Ἡ δραστικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος εἶναι καθολικὴ. Τὰ ἄτονα μέλη ἐνεδυναμώθησαν καὶ ἐστάθησαν ὄρθια. Ὁ προφητικὸς χαρακτήρ τοῦ στίχ. εἶναι προφανής. Ὁ στίχ. οὗτος, ὡς καὶ ὁ προηγούμενος, μᾶς μεταφέρει εἰς τὸν Ἡσαΐαν, διακηρύσσοντα τὴν συνέπειαν τῆς θείας γνώσεως καὶ λέγοντα· αἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα· παρακαλέσατε, οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ... τότε ἀλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χαλδός, τρανὴ δὲ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων, ὅτι ἐρράγη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ καὶ φάραγξ ἐν γῆ διψώσῃ» (Ἡσ. 35:3-6).

Στίχ. 16. Ἡ δύναμις καὶ τὸ φῶς ἀποτελοῦν τοὺς καρπούς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, μεθ' ὧν περιεβλήθησαν οἱ πιστεύοντες, διὰ νὰ ἐγγίσουν τὸν Θεὸν καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς θείας ζωῆς. Ἡ ἐνδυσίς μετὰ δυνάμεως καὶ ὁ φωτισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτελοῦν εἰκόνας γνωστὰς ἐκ τῆς βιβλικῆς παραδόσεως. Οἱ μαθηταὶ ἐνδύονται τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν (Λουκ. 24:49. Πράξ. 1:8. Ἐφεσ. 3:16) καὶ φῶς περιλάμπει αὐτοὺς μέγα (Πράξ. 26:13). Ὁ Χριστὸς ἀποτελεῖ τὸ φῶς τοῦ κόσμου (Ἰωάν. 1:4, 9,3:19. 8:12. 9:5. 12:35,46). Ὁ δὲ Θεὸς φῶς ἐστὶ (Α'. Ἰωάν. 1:5. 2:8), οἱ δὲ πιστοὶ καθίστανται υἱοὶ φωτός καὶ ἡμέρας (Ἐφεσ. 5:8. Α' Θεσ. 5:5). Ἡ εἰκὼν τοῦ φωτός, πρὸς παράστασιν τῆς νέας δημιουργίας, εἶναι συνήθης εἰς τὴν Π.Δ. καὶ εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἐν οἷς καὶ τὸ ἔργον τοῦ πολέμου τῶν υἱῶν τοῦ φωτός κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ σκότους παριστᾷ τὸν ἀγῶνα τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν υἱῶν τῆς ἀπωλείας. Ἐν αὐτοῖς ὅμως ὡς φῶς προσδιορίζεται ὁ Νόμος τοῦ Κυρίου, ὃν ἠκολούθουν τὰ μέλη τῆς κοινότητος, κατὰ παλαιοδιαθηκικὴν ἐπίδρασιν. Ὁ Νόμος τοῦ Κυρίου εἶναι «φῶς ταῖς τρίβοις» τῶν πιστῶν. Ἐν τῇ Ῥδῇ ὅμως, ὡς καὶ ἐν τῇ Κ.Δ., διὰ τοῦ φωτός συμβολίζεται ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψις, ἡ τὰ σκότη τῆς ἀγνοίας διαλύουσα καὶ μετάγουσα ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὴν σφαιρὰν τοῦ φωτός καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ παράστασις τοῦ φωτός πρὸς δῆλωσιν τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας διαδραματίζει σπουδαῖον ρόλον καὶ εἰς τὰ γνωστικὰ συστήματα καὶ εἰς τὰ Ἑρμητικὰ συγγράμματα³, τὰ ὅποια ὑπὸ τὴν τελικὴν των διαμόρφωσιν ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῆς βιβλικῆς παραδόσεως καὶ δὲν ἐπηρέασαν αὐτήν.

Στίχ. 17. Ἡ Ῥδὴ κλείει διὰ τῆς ἀπαξ ἔτι ἐγκωμιάσεως τῶν ὑπερετόντων τῷ Κυρίῳ, οὓς πάντες γνωρίζουν ἐν Κυρίῳ καὶ οἱ ὅποιοι διακρίνονται διὰ τὴν στερεὰν ἐμμονὴν των πλησίον τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς. Τὸ «ἐν τῷ Κυρίῳ» τοῦ στίχ. δηλοῖ τὸν τρόπον, καθ' ὃν δέον νὰ διακρίνονται οἱ ἀληθεῖς ὑπὲρ τῆς τοῦ Λόγου ἔναντι τῶν ψευδοδιδασκάλων.

Τὸ β' ἡμιστίχιον δύναται νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς τοῦ

3, Bultmann, The Gospel of John, σ. 40 ἐξ.

Λόγου καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς, οἵτινες ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον των καὶ τελειοῦνται εὐ-
ρισκόμενοι πλησίον τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς, τοῦ ζῶντος ὕδατος, ἀμετακινήτως.

Καὶ ἡ Ὁδὴ κλείει διὰ τῆς ἐπφωδοῦ (« Ἀλληλουῖα »).

ΩΔΗ 7η

1. Ὡς ἡ παρόρμησις τῆς ὀργῆς ἐναντίον τῆς ἀδικίας,
οὕτως ἡ παρόρμησις τῆς χαρᾶς πρὸς τὸ ἡγαπημένον (ἀντικείμενον)
αὐτὴ εἰσφέρει ἐκ τῶν καρπῶν τῆς ἀφειδῶς.
2. Ἡ χαρὰ μου εἶναι ὁ Κύριος καὶ ἡ παρόρμησίς μου εἶναι πρὸς Αὐτόν.
Αὐτὴ ἡ ὁδὸς μου εἶναι θανμασία,
3. διότι ἔχω βοηθόν, τὸν Κύριον.
4. Αὐτὸς μ' ἔκαμε νὰ Τὸν γνωρίσω, χωρὶς φθόνον,
διὰ τῆς ἀπλότητός Του,
ἡ ἀγαθότης Του ἔχει ταπεινώσει τὴν μεγαλωσύνην Του.
5. Αὐτὸς ἔγινεν ὡς ἐγὼ (ὅμοιός μου), ὥστε νὰ δύναμαι νὰ τὸν δεχθῶ.
6. Αὐτὸς ἐλογίσθη ὡς ἐγὼ, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ἐνδυσθῶ Αὐτόν.
7. Καὶ δὲν ἐτρόμαξα, ὅταν εἶδον Αὐτόν,
διότι Αὐτὸς ἦτο πλήρης χάριτος πρὸς ἐμέ.
8. Αὐτὸς ἔγινεν ὅμοιος πρὸς ἐμὲ κατὰ τὴν φύσιν,
ὥστε νὰ δύναμαι νὰ Τὸν γνωρίσω,
καὶ ὅμοιος μὲ ἐμὲ εἰς τὴν μορφήν,
ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ Τὸν ἀποστραφῶ.
9. Ὁ Πατὴρ τῆς Γνώσεως εἶναι ὁ λόγος τῆς Γνώσεως.
10. Αὐτός, ὁ Ὅποιος ἐδημιούργησε τὴν σοφίαν,
εἶναι σοφώτερος τῶν ἔργων Του.
11. Καὶ Αὐτός, ὁ Ὅποιος μὲ ἐδημιούργησεν,
ὅταν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον,
ἐγνώριζε τί θὰ ἔπραττον,
ὅταν θὰ ἤρχόμην εἰς τὴν ζωὴν.
12. δι' αὐτὸ μὲ εὐσπλαγχνίσθη ἐν τῇ ἀπειρῶ χάριτί Του
καὶ μοῦ ἔδωκε τὴν δυνατότητα νὰ Τοῦ ζητῶ (δ,τι θέλω)
καὶ νὰ δέχωμαι ἐκ τῆς θυσίας Του (τὰ ἀγαθά),

13. διότι Αὐτός εἶναι ἀναλλοίωτος,
τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν
καὶ ὁ Πατὴρ αὐτῶν.
14. Αὐτὸς προσέφερε τὸν Ἐαυτὸν του, διὰ νὰ τὸν ἴδουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι
εἶναι ἰδικοί Του,
15. ὥστε αὐτοὶ νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν δημιουργόν των καὶ νὰ
μὴ δύνανται νὰ ὑποθέσουν, ὅτι ἐδημιουργήθησαν μόνοι των.
16. Διότι γινώσκιν Αὐτὸς ἔχει ὀρίσει ὡς τὴν ὁδόν του,
ἔχει εὐρύνει αὐτὴν καὶ ἐκτείνει αὐτήν.
Καὶ ἔφερον αὐτήν πρὸς τὴν τελειότητα.
17. Καὶ ἔθεσεν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἴχνη τοῦ φωτός Του·
καὶ ἐγὼ περιεπάτησα ἐν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.
18. Διότι ὑπ' Αὐτοῦ αὐτὸ (τὸ φῶς) ἐγένετο,
καὶ ἀνεπαύθη εἰς τὸν Υἱόν,
καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν Του Αὐτὸς θὰ ἐνεργήσῃ παντοιοτρόπως.
19. Καὶ ὁ Ὑψίστος θὰ γνωσθῆ εἰς τοὺς ἁγίους Του,
διὰ νὰ διακηρύξουν τὰ καλὰ νέα (εὐαγγέλια) εἰς ἐκείνους,
οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἄσματα, περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου·
20. ὥστε αὐτοὶ νὰ ἔλθουν εἰς συνάντησιν Αὐτοῦ,
καὶ νὰ ψάλλουν εἰς Αὐτὸν ἐν χαρᾷ καὶ μὲ φόρμιγγα πολλῶν φωνῶν.
21. Οἱ προφηταὶ θὰ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιόν Του
καὶ θὰ φανερωθοῦν ἐνώπιόν Του,
22. καὶ θὰ αἰνέσουν τὸν Κύριον διὰ τὴν ἀγάπην Του·
διότι Αὐτὸς εἶναι ἐγγὺς καὶ βλέπει.
23. Καὶ μῖσος θὰ ἐκλίπη ἀπὸ τῆς γῆς
καὶ ὁμοῦ μετὰ τῆς ζηλοτυπίας αὐτὸ θὰ καταπνιγῆ·
24. διότι ἡ ἄγνοια ἐξηφανίσθη, ἐπειδὴ ἡ γινῶσις τοῦ Κυρίου ἐφθασεν.
25. Οἱ ὕμνοδοὶ θὰ ψάλλουν τὴν χάριν Κυρίου, τοῦ Ὑψίστου
26. καὶ θὰ προσφέρουν τὰ ἄσματά των
καὶ ἡ καρδιά των θὰ εἶναι ὡς ἡ ἡμέρα·
καὶ τὸ χαρμόσυνον ἄσμα των
(θὰ εἶναι) ὡς ἡ θαυμασία ὠραιότης τοῦ Κυρίου.

27. Καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἐκεῖ, ἄνευ γνώσεως, πᾶν ὅ,τι ἀναπνέει,
οὔτε ὅ,τιδὴποτε ἄλαλον·
28. διότι Αὐτὸς ἔδωκε στόμα εἰς τὴν δημιουργίαν Του,
ὥστε (αὐτὴ) νὰ στέλλῃ τὴν φωνὴν τοῦ στόματός (της) πρὸς Αὐτὸν
καὶ νὰ ὑμῶν Αὐτόν.
29. Ὁμολογεῖτε τὴν δύναμίν Του
καὶ ἐξαγγέλλετε τὴν χάριν Του.
Ἀλληλουῖα.

Ἡ Ὁδὴ αὕτη εἶναι πλήρης θεολογικῆς σπουδαιότητος, διότι, ἐκτὸς τῆς ἐν ἀρχῇ ἐπαναβεβαιώσεως τοῦ ποιητοῦ περὶ τῆς ἔλξεώς του πρὸς τὸν Κύριον καὶ τῆς μετ' Αὐτοῦ ἐνώσεως, θέματος λίαν προσφιλοῦς καὶ συνήθους εἰς τὰς Ὁδὰς, αὐτὴ ποιεῖται λόγον περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Κυρίου, τῶν θείων ιδιωμάτων Αὐτοῦ, τῆς σχέσεώς Του πρὸς τὸν κόσμον καὶ περὶ τῆς ιδρύσεως τῆς ἐσχατολογικῆς κοινότητος, ἐν ἣ ἐπικρατεῖ ἦχος καθαρὸς ἑορταζόντων καὶ ὑμνούντων τὸν Κύριον περὶ πάντων ὧν ἐποίησε τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. Ἡ σικηνὴ περὶ τὸ τέλος τῆς Ὁδῆς εἶναι, τῷ ὄντι, μεγαλειώδης, διότι περιγράφει, κατὰ τρόπον γνωστὸν εἰς τὰ προφητικὰ κείμενα, τὴν ἐπανασυναγωγὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐσχατολογικῆς κοινωνίας, κεκαθαρισμένης ἀπὸ παντὸς ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ βύπου καὶ ἐν ἀγαλλιάσει βιούσης πάντα τὰ θαυμάσια, τὰ ὁποῖα ὁ Κύριος ἠτοίμασε διὰ τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν.

Αἱ πληροφορίες τῆς Ὁδῆς περὶ τῆς σαρκώσεως εἶναι ἐξόχως χρήσιμοι, διότι διασαφηνίζουν τὴν θέσιν τοῦ ποιητοῦ ἐναντι πάσης δοκητικῆς ἢ γνωστικῆς ἀποκλίσεως καὶ ἀπηχοῦν τὴν διδασκαλίαν τῶν χριστολογικῶν ὕμνων τῆς Κ.Δ. καὶ τῶν λοιπῶν μαρτυριῶν αὐτῆς περὶ τοῦ γεγονότος τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Δυστυχῶς, στερούμενοι τοῦ πρωτοτύπου κειμένου, ἐὰν βεβαίως αὐτὸ ἦτο ἑλληνιστὶ γεγραμμένον, δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν ἀκριβῆ ὀρολογίαν τοῦ συγγραφέως ἐν σχέσει πρὸς τὴν Κ.Δ.· ἐννοιολογικῶς ὅμως δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν τὴν σκέψιν του εἰς τὰς Γραφὰς καὶ νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐξ αὐτῶν ἐπιδράσεις του.

Στίχ. 1-3. Ὁ ποιητῆς, δι' εἰκόνας εἰλημμένης ἐκ τῆς βιβλικῆς παραδόσεως, καθ' ἣν ὁ Κύριος ὀργίζεται σφοδρῶς κατὰ πάσης ἀδικίας, περιγράφει τὴν ὁρμὴν του πρὸς ἔνωσιν μὲ τὸν Ἠγαπημένον καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς καρπούς. Οὐδὲν ἐμπόδιον δύναται νὰ ἀναχαιτίσῃ αὐτὴν τὴν ἔνωσιν. Ἡ χαρὰ τοῦ πιστοῦ εἶναι ὁ Κύριος καί, ὡς ἐκ τούτου, ἡ παρόρμησις τοῦ ποιητοῦ πρὸς Αὐτόν εἶναι ἀνεμπόδιστος.

Ἡ πορεία δὲ αὕτη εἶναι θαυμασία, διότι εἶναι πορεία λυτρώσεως καὶ σωτηρίας καὶ διότι, βαδίζων πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος, ὁ ποιητῆς ἔχει βοηθὸν καὶ σκεπαστὴν τὸν Κύριον. Ἡ ἐκ τοῦ Κυρίου αὕτη βοήθεια τοῦ ποιητοῦ

στηρίζεται ἐπὶ ἱστορικῆς πραγματικότητος καὶ πείρας, ὡς ἐπέξηγεῖ αὐτὸς κατωτέρω.

Στίχ. 4. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου περιγράφεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ Κύριος κατέστησεν ἑαυτὸν γνωστὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἄνευ φθόνου καὶ δι' ἀπλότητος. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ὁδῆς ἔχει προκαλέσει ὀξείας συζητήσεις καὶ διαμάχας μεταξύ τῶν ἐρμηνευτῶν, διότι τινὲς ἐξ αὐτῶν ὑποστηρίζουν τὸν ἀσαφῆ, κατὰ τρόπον δοκητικόν, χαρακτῆρα τῆς σαρκώσεως καὶ συνάγουν συμπεράσματα ὡς πρὸς τὰς γνωστικὰς τάσεις τοῦ συγγραφέως, ἂν καὶ οὐχὶ ὀριστικά. Πάντως τονίζουν τὸν ἀκαθόριστον χαρακτῆρα τῆς χριστολογικῆς διατυπώσεως τοῦ ποιητοῦ (Grant, "Εὐθ' ἂν.", σ. 364, 366). Βεβαίως ὁ συγγραφεὺς δὲν μιμεῖται τὸ ὕφος τῶν χριστολογικῶν διατυπώσεων τῆς Κ.Δ., εἶναι ὅμως σαφῆ καὶ μεγαλειώδης ἐν τῇ ἀπλότητί του, οὐδεμίαν καταλείπων ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὰς πεποιθήσεις του. Αἱ πρακτικαὶ ἄλλωστε τάσεις του ἀναγκάζουν αὐτὸν νὰ ἀπλοποιῇ ἐννοίας καὶ σχήματα, προκειμένου νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν ἀντιληπτὸν εἰς τοὺς εὐρύτερους κύκλους τῶν πιστῶν.

Τὸ ἡμιστίχ. 4β ὁμιλεῖ περὶ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Κυρίου ἐξ ἄκρας ἀγαθότητος. Τὸ κείμενον ἀποτελεῖ ἀπόδοσιν τοῦ χριστολογικοῦ ὕμνου Φιλ. 2:5-11, καθ' ὃ ὁ «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων... ἐταπεινώσεν ἑαυτόν».

Στίχ. 5. Καὶ ὁ στίχ. οὗτος ἀπηχεῖ τὸ Φιλ. 2:5-11 καὶ δὴ τὸ «μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὑρεθείς ὡς ἄνθρωπος». Ἡ κατ' ἀνθρώπου συγκατάβασις τοῦ Κυρίου ἐξυπηρετεῖ ἐνταῦθα πρακτικούς σκοπούς. Ἡ σάρκωσις καθιστᾷ δυνατὴν τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφὴν καὶ διευκολύνει τὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀποδοχὴν τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 6. Ὁ στίχ. ἀποτελεῖ συνωνυμικὸν παραλληλισμὸν τοῦ προηγούμενου. Ὁ Κύριος ἐλογίσθη ὡς ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ δυναθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ φορέσῃ Αὐτόν. Ἡ εἰκὼν εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς βαπτιστικῆς ὁρολογίας (Γαλ. 3:27), ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ἐκ τῆς μεταλλαγῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ τῆς θείας τοιαύτης (Α' Κορ. 15:49 «καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοικοῦ, φορέσαμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου»).

Στίχ. 7. Ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς ἱστορικὰ γεγονότα; ἀποκλειομένης οὕτω πάσης δοκητικῆς ἐκδοχῆς. Εἰς τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ «ὅταν εἶδον αὐτόν» τοῦ στίχ. Ἡ προσωπικὴ πείρα μετὰ τοῦ Θεοῦ προκαλεῖ φόβον καὶ τρόμον. Ἡ σάρκωσις ὅμως τοῦ Κυρίου δὲν κατέστη πρόξενος τρόμου, διότι ὡς ἐπέξηγεῖ ὁ ποιητὴς εἰς τὸ 7β «αὐτὸς ἦτο πλήρης χάριτος». Τὸ ἡμιστίχ. ἀποτελεῖ αὐτούσιον σχεδὸν παράθεσιν τοῦ Ἰωάν. 1:14.

Στίχ. 8. Ὁ στίχ. ἐπαναλαμβάνει κατὰ συνωνυμικὸν παραλληλισμὸν, τὴν ἐννοίαν τοῦ στίχ. 5. Τὰ «ὅμοιος κατὰ τὴν φύσιν» καὶ «ὅμοιος εἰς τὴν μορφήν» ἀνταποκρίνονται εἰς πρακτικὴν ἀναγκαιότητα, ἐφ' ὅσον τὸ ὅμοιον διὰ τοῦ ὁμοίου γνωρίζεται. Τὸ «κατὰ τὴν φύσιν» εἶναι εὐρύτερον εἰς ἐννοίαν ἢ τὸ «εἰς τὴν μορφήν», ὅπερ ἀνταποκρίνεται μᾶλλον πρὸς τὰ χαρα-

κτηριστικά γνωρίσματα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ τὸ «κατὰ τὴν φύσιν» ἄπτεται τῆς οὐσίας τοῦ ὄντος. Ἡ μορφή αὕτη τῆς ἐμφανίσεως οὐδόλως δηλοῖ ἀπαλλοτριώσιν τῶν θείων ἰδιοτήτων, αἵτινες ἐνυπῆρχον εἰς τὸν σαρκωθέντα Κύριον. Ὁ ποιητῆς ὅμως δὲν θεολογεῖ ἐπ' αὐτῶν ἐνταῦθα, διότι ἴσως τοῦτο ἐκφεύγει τῶν τάσεών του, ἂν καὶ διὰ τῶν διατυπώσεων τούτων ἐμμέσως ὑπαινίσσεται τὸ θεῖον καὶ μεγαλειῶδες τῆς θείας φύσεως.

Τὸ γεγονός λοιπὸν τῆς σαρκώσεως ἀποτελεῖ ἀδιαμφισβήτητον ἱστορικὸν δεδομένον, σκοποῦν εἰς τὴν αὐτοαποκάλυψιν τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν προσοικειώσιν Αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὴν παροχὴν εἰς αὐτοὺς τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ οὐρανοῦ.

Στίχ. 9. Ἀπὸ τοῦ στίχ. τούτου μέχρι καὶ τοῦ στίχ. 11 ὁ ποιητῆς ἐπιδίδεται εἰς τινὰ θεολογικὴν διατύπωσιν περὶ Θεοῦ, δημιουργίας, περὶ προκαθορισμοῦ τῶν πάντων καὶ προορισμοῦ αὐτῶν. Ἡ παρέκβασις αὕτη δὲν εἶναι ἄσχετος οὔτε πρὸς τὰ προηγούμενα τῆς Ὁδῆς, οὔτε πρὸς τὰ ἐπόμενα εἰς τοὺς στίχ. τούτους, ὡς θὰ ἴδωμεν. Ἡ ἔννοια τοῦ στίχ. τούτου εἶναι, ὅτι ὁ Πατὴρ τῆς γνώσεως εἶναι καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς γνώσεως. Ἡ γνῶσις τῆς Ὁδῆς ταύτης καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν Ὁδῶν δὲν εἶναι γνῶσις περὶ τοῦ κόσμου, περὶ τῆς σωτηρίας διὰ τῆς κατανοήσεως τῆς θείας φύσεως καὶ ἀρχῆς τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ φυλακίσεως τῆς ψυχῆς εἰς τὸν κόσμον τῆς ὕλης καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης λυτρώσεώς της ἐκ τῆς ὕλης καὶ ἀνόδου αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχικὴν της θέσιν, ὡς συμβαίνει μὲ τὰ γνωστικὰ συστήματα, ἀλλὰ εἶναι γνῶσις τοῦ πρώτου αἰτίου, τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου, ἐξ Οὗ τὸ πᾶν προῆλθεν⁴.

Ὁ πιστὸς δέον νὰ τείνη πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ κατανόησιν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Κυρίου, "Ὅστις εἶναι ἡ μόνη ἀλήθεια.

Στίχ. 10. Ἡ γνῶσις τῶν ὄντων εἶναι μέρος τῆς ἀληθείας καὶ ὁ περιορισμὸς εἰς αὐτὴν ἀποτελεῖ ἐκτροπήν. Ἡ γνῶσις τῆς σοφίας, οὐσης δημιουργήματος τοῦ Θεοῦ, εἶναι μερικὴ. Ὁ ἄνθρωπος δέον νὰ γνωρίσῃ Αὐτόν, "Ὅστις ἐδημιούργησε καὶ τὴν σοφίαν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργία τῆς σοφίας ἀποτελεῖ διδασκαλίαν τῆς Π.Δ., ἰδίᾳ τῆς σοφιολογικῆς γραμματείας (Παρ. 8:22-23. Σοφ. Σειρ. 1:4)⁵, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔχομεν καὶ τὴν τάσιν πρὸς ὑποστασιοποίησιν αὐτῆς, ὡς καὶ ἄλλων σχετικῶν ἐννοιῶν τῆς Π.Δ. Ὑπεράνω ὅμως πάσης κτίσεως καὶ σοφίας ἵσταται ὁ τῶν ὄλων τεχνίτης καὶ δημιουργὸς Κύριος, "Ὅστις εἶναι σφώτερος πάντων τῶν ἔργων του καὶ ὁ μόνος σοφὸς κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Ρωμ. 16:27. Α' Τιμ. 1:17. πρβλ. Ἰούδα: 25). Πρὸς περινόησιν αὐτοῦ τοῦ μόνου σοφοῦ Θεοῦ δέον νὰ κατατείνῃ πᾶσα ἀνθρωπίνη προσπάθεια.

4. J.-É. M é n a r d, L' Évangile de Verité, Leiden, 1972, σ. 71.

5. Ἐκτενέστερον περὶ τῆς σχετικῆς διδασκαλίας περὶ σοφίας, πρβλ. Ἡ μ έ τ ε ρ ο ν, Τὸ φιλολογικὸν καὶ θεολογικὸν πρόβλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἀπόστολ. Παῦλον, σ. 100-110.

Στίχ. 11. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τῆς δημιουργίας τῶν πάντων, καὶ δὴ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑφή τοῦ στίχ. φαίνεται νὰ ὑπαινίσσεται διπλὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς αὕτη εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἰδίᾳ τοῦ Πλάτωνος, καὶ τῆς σχετικῆς διδασκαλίας τοῦ Φίλωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ὁμιλούντων περὶ ἰδεατικῆς δημιουργίας καὶ ὕλικῆς τοιαύτης⁶. Τοιαύτη ἐπίδρασις δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν συγγραφέα μας. Πρόκειται μᾶλλον περὶ τῆς πρὸ πάσης δημιουργίας προγνώσεως τοῦ Θεοῦ, μέρος τῆς ὁποίας δημιουργίας ἀπετέλει καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἡ πρόγνωσις τοῦ Θεοῦ παραμένει ἄνευ ὁρίων καὶ αἰώνιος. Μέρος δὲ τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν πάντων εἶναι καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, περὶ ἧς ὁμιλεῖ κατωτέρω. Οὕτω τὸ σωτηριολογικὸν τοῦ Θεοῦ σχέδιον λαμβάνει προαιωνίους διαστάσεις.

Στίχ. 12. Τρία τινὰ ὑπαινίσσεται ὁ στίχ. οὗτος. 1) Τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγγνίαν, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν κινήτηριον δύναμιν πρὸς λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ πολυεὐσπλαγγχον τοῦ Θεοῦ τονίζεται ἐπανειλημμένως εἰς τὰς Ὠδὰς (3:7). "Ἄν καὶ τονίζεται ὑπὸ τινων, ὅτι αἱ Ὠδαὶ δὲν ποιοῦνται λόγον περὶ ἁμαρτίας, ἐν τούτοις ὁ παρὼν στίχ. ὑπαινίσσεται τὴν ἀνάγκην τῆς θείας εὐσπλαγγχνίας, γεγονός, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν κατάστασιν πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς θείας ἐπεμβάσεως πρὸς λύτρωσιν. 2) Τὴν παροχὴν δυνατότητος εἰς τὸν ἄνθρωπον πρὸς γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ πρὸς ἐκζήτησιν τοῦ θείου ἐλέους· καὶ 3) τὴν ἐκ τῆς θυσίας Του προερχομένην ἀγαθοποιὸν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπίδρασιν. "Ἄρα καὶ ὁ στίχ. οὗτος ὁμιλεῖ περὶ θυσίας τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπορρεουσῶν σωστικῶν συνεπειῶν⁷. Ἀποτελεῖ τὸ ἡμιστίχ. τοῦτο ὑπαινιγμὸν κατὰ πάσης δοκητικῆς ἐκδοχῆς περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου; Μᾶλλον ναί. Καὶ αὐτοῦ τοῦ στίχ. ὁ βιβλικὸς προσανατολισμὸς εἶναι προφανής.

Στίχ. 13. Ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεθέντων προκαθωρισμένων σχεδίων ἐξασφαλίζεται, λόγῳ τοῦ ἀναλλοιώτου Αὐτοῦ, "Ὅστις εἶναι τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν καὶ ὁ Πατὴρ αὐτῶν. Ὁ ὅρος «πλήρωμα» καταλαμβάνει δεσπόζουσαν θέσιν εἰς τὰ γνωστικὰ συστήματα, ἐνταῦθα ὅμως δὲν φαίνεται νὰ ἔχη ὑποστῆ τοιαύτην ἐπίδρασιν, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ εἰς κατάλληλον χρόνον (πρβλ. Γαλ. 4:4. Ἐφεσ. 1:10). Περὶ τοῦ «Πατὴρ τῶν αἰώνων» πρβλ. Α' Τιμ. 1:17. Ἐβρ. 1:2. 11:3.

Στίχ. 14. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἐπανέρχεται εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτῷ θέμα τῆς αὐτοπροσφορᾶς τοῦ Κυρίου, ἵνα γνωσθῇ εἰς τοὺς ἰδικούς Του. (πρβλ. Ἰωάν. 1:11-12).

6. Πρβλ. Ἰωάν. Καραβιδόπουλου, «Ἡ περὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου διδασκαλία Φίλωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως» εἰς «Θεολογία» ΑΖ' (1966), σ. 72-86, 244-261, 372-389.

7. Bernard, "Evθ' ἄν., σ. 61.

Στίχ. 15. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γνῶσις τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μόνον ἀντικειμενική, ἀλλὰ σκοπεῖ καὶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν κατανόησιν Αὐτοῦ, ὡς Δημιουργοῦ των. Οὐδὲν δημιουργεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. 1:3, 10. Α' Κορ. 8:6. Κολ. 1:16-17).

Στίχ. 16. Ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι θεὸς ἀγνωσίας, ἀλλὰ θεὸς γνώσεως. Ἡ δὲ ὁδὸς Αὐτοῦ εἶναι ὁδὸς γνώσεως, ἣν Οὗτος ἔχει διευρύνει καὶ ἔχει φέρει εἰς ὅλην τὴν τελειότητά της διὰ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Τὸ δυνατὸν τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ διήκει δι' ὅλης τῆς Π.Δ. (Ψαλμ. 99 (100):3. 9:10. 45(46):10. 55(56):9. 58(59):13. 66(67):2. Ὡσ. 8:2 κλπ.), ἐν δὲ τῇ Κ.Δ. οὗτος κατέστη τελείως γνωστός, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ὑπ' Αὐτοῦ φανερώσεως τοῦ Πατρὸς.

Στίχ. 17. Ὁ ἄνθρωπος καθοδηγεῖται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ Κυρίου (πρβλ. Ὡδῆ 29:7). Τὸ φῶς ἢ ὁ φωτισμὸς τοῦ Κυρίου ὁδηγεῖ εἰς τὴν τελείαν γνῶσιν Του, ἐν ἧ ὁ συγγραφεὺς περιεπάτησεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

Στίχ. 18. Τὸ φῶς εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ (Γεν. 1:3) καὶ ἀνεπαύθη ἐπὶ τοῦ Ἰιοῦ, Ὅστις εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου (Λουκ.2:32. Ἰωάν. 1:4, 9. 3:19. 8:12. 12:46. Α' Ἰωάν. 2:8).

Στίχ. 19. Ἡ γνῶσις τοῦ Ὑψίστου ἐπιφυλάσσεται μόνον εἰς τοὺς Ἀγίους Του, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν κόσμον, ὅστις οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν. Ἡ ἰδέα εἶναι ἰωάννεις (Ἰωάν. 1:12) καὶ παύλειος (Ἐφεσ. 3:5 «ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι»). Οἱ δὲ Ἀγιοὶ τοῦ Θεοῦ ἐπωμίζονται τὴν εὐθύνην τῆς ἐξαγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου εἰς πάντα τὰ ἔθνη τὰ προσδοκῶντα τὸν Κύριον ἐν ἄσμασι. Τὸ ἡμιστίχ. μᾶλλον ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων χριστιανούς, οἵτινες ἀνέμενον τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου, χωρὶς νὰ ἀποκλείηται καὶ ὁ λοιπὸς κόσμος, ὅστις ἀνέμενε λυτρωτὴν. Οἱ ἀκολουθοῦντες ὅμως στίχοι εὐνοοῦν τοὺς πρώτους.

Στίχ. 20. Ἐν ἄσμασι λοιπὸν καὶ ὠδαῖς πνευματικαῖς θὰ ἔλθουν οὗτοι εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου καὶ θὰ ὑμνήσουν Αὐτὸν ἐν χαρᾷ καὶ εὐχόις ὀργάνοις. Ἡ εἰκὼν εἰλημμένη ἐκ τῆς Π.Δ.

Στίχ. 21. Ὁ στίχ. ὁμιλεῖ περὶ ἐμφανίσεως καὶ παραστάσεως, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, τῶν προφητῶν, μᾶλλον τῆς Π.Δ., οἵτινες προεξήγγειλαν τὴν ἔλευσιν Του.

Στίχ. 22. Οὗτοι οἱ προφῆται θὰ αἰνέσουν τὸν Κύριον, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης Του, διότι Αὐτὸς εἶναι ἐγγὺς καὶ βλέπει. Ἡ σάρκωσις φέρει τὸν Θεὸν πλησίον τῶν ἀνθρώπων. Οἱ στίχ. 20-22 ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐσχατολογικὴν κοινότητα, ἥτις θὰ συναχθῇ περὶ τὸν Κύριον καὶ μετ' Αὐτοῦ θὰ εὐφραίνηται. Ἡ εἰκὼν εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς Π.Δ., καθ' ἣν ἐν τῇ ἡμέρᾳ Κυρίου πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν καὶ δοξάσουσιν τὸ ὄνομα Του (Ψαλμ. 85 (86): 9. Ζαχ. 8:22-23. Ἡσ. 66:18,23).

Στίχ. 23-24. Οἱ στίχ. οὔτοι περιγράφουν τὴν μεσσιανικὴν ἐποχὴν, ἀφ' ἧς θὰ ἐκλίπη μῖσος, ζηλοτυπία καὶ ἄγνοια, τῆς γνώσεως τοῦ Κυρίου ἐπιφανείσης, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου 11:1-16.

Στίχ. 25-26. Οὔτοι δίδουν μίαν περιγραφὴν τῆς ἐορτίου ἀτμοσφαιρας, ἣτις θὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου, ἐν ἧ τὰ ἄσματα θὰ ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν θαυμασίαν ὠραιότητα τοῦ Κυρίου καὶ αἱ καρδίαι πάντων τῶν ὑμνούντων θὰ εἶναι ὡς ἡμέρα, ἦτοι φωτειναί.

Στίχ. 27. Καὶ πάντα τὰ ἔχοντα πνοὴν θὰ πλησθοῦν τῆς γνώσεως τοῦ Κυρίου καὶ θὰ ἐξαγγέλλουν αὐτήν, ὥστε οὐδεὶς θὰ εἶναι ἄνευ λαλιᾶς ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὁ στίχ. μᾶς μεταφέρει εἰς τὸ Ἡσ. 35:6. 12:4 κ.λ.π.

Στίχ. 28. Ἐπεξηγεῖ τὸν στίχ. 27. Ὁ Κύριος θὰ δώσῃ στόμα εἰς ὅλην τὴν δημιουργίαν Του, διὰ νὰ ὑμῶν Ἄυτόν. Εἰς τὴν ἀνύμνησιν ταύτην τοῦ Κυρίου συμμετέχει πᾶσα ἡ δημιουργία καὶ ἡ κτίσις, ἣτις ἀπεκδέχεται τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. 8:19). Ἐν μέσῳ αὐτῆς δὲ τῆς ἀτμοσφαιρας «οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα» (Ψαλμ. 18(19):1). Καθολικὴ, λοιπόν, θὰ εἶναι ἡ ἀνύμνησις τοῦ Θεοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δόξης Αὐτοῦ.

Στίχ. 29. Ὁ κατακλείων τὴν ᾠδὴν στίχ. οὔτος προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ ὁμολογοῦν τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ διαγγέλλουν τὴν χάριν Του. Ἡ προτροπὴ αὕτη ἀποτελεῖ ὁμολογίαν πίστεως, συνήθη εἰς τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν καὶ δὴ εἰς τὴν λατρείαν αὐτῆς.

Ἐν τέλει δὲ προσθέτει ὁ συγγραφεὺς τὴν συνήθη ἐπωδὸν «Ἀλληλουΐα».

(Συνεχίζεται)